

UEU-Argitalpenak

- UEU eta euskara batua
- UEUren liburuak 1977-2021
- Zuzentzaileen historia laburra
- Zuzentze-lana zertan den

Neure buruaren aurkezpena

Ander Altuna Gabiola, bilbotarra, 57 urte. Unibertsitate-ikasketak Leioako Zientzia Fakultatean hasi banituen ere (Geologia), zientziak alde batera utzi eta letretara pasatu nintzen: Euskal Filologia ikasi nuen Gasteizen, UPV/EHUren Filologia, Geografia eta Historia Fakultatean (edo Letren Fakultatea). Nire bizitza profesionala bi tokitan egin dudala esan daiteke: AEKn helduen euskara-irakasle eta UEUn testu-zuzentzaile. Bien artean urte biko esperientzia izan nuen argitaletxe batean ikasmaterialak sortzen (erredaktore, zuzentzaile, itzultzaile). UEUn 2004an hasi nintzen lanean eta UEUren argitalpenak (ikasliburuak, aldizkariak...) zuzentzen/orrazten ditut hizkuntza aldetik, hots, testuen zuzentasuna, egokitasuna eta dagokien funtzio komunikatiboa betetzeko gai direla bermatzea da nire zeregina.

UEU eta euskara batua

UEUren 50. urteurrena ospatzen ari garela, pentsatu behar dugu orain dela gutxi euskara batuaren 50. urteurrena ere ospatu dugula, 2018an hain zuzen ere. Euskara batuaren hasiera-puntutzat 1968an Arantzazun egin zen batzar ospetsua hartzen da.

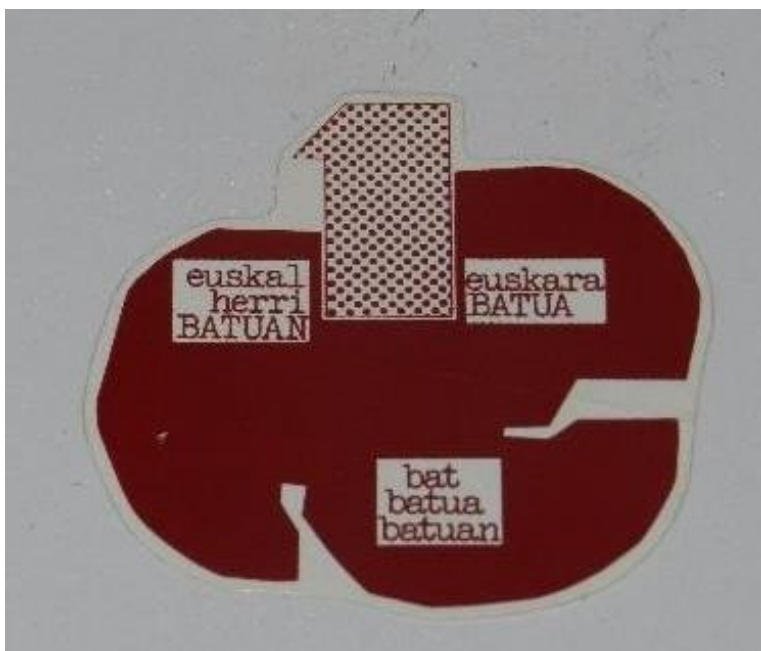
Batzar hartan idazteko arau gidari batzuk eman zituen Euskaltzaindiak. Lau urte geroago, 1973ko udan, UEU sortu zen Donibane-Lohizunen. Esan daiteke, hortaz, euskara batua eta UEU adinkideak-edo badirela. Ibilbidea elkarrekin egin dute: batetik, lehenengo ekitaldi hura Euskaltzaindiaren babespean egin zelako, eta, bestetik, hasieratik beretik argi eduki zutelako euskara batua nahitaezko tresna zela euskara unibertsitatearen arlo guztietan naturaltasunez zabaldu ahal izateko.

Izan ere, sortzetik euskara batuaren aldeko apustu «irmoa» egin zuen UEUK. Honela kontatzen du Mikel Aizpuru Muruak *Udako Euskal Unibertsitatea euskal kulturgintzan. Hasierako urteak 1973-1984* liburuan (36. or.):

Donibanen UEUren ezaugarri diren elementu asko osatu ziren:

- Urtean zehar egiten diren prestaketa-bilerak.
- Sail edo jakintza-arlo baten inguruan talde-lanean antolatutako ikastaro autonomoak.
- “Euskal” gaiez gain, zientziak zientzia gisa lantzeko ahalegina.
- Espezialitate bakoitzeko euskarazko hiztegi teknikoaren prestaketa.
- Euskara batuaren aldeko apustu irmoa.
- Testu-liburugintzari bultzada.

Euskara batuak estandarra ekarri du. Batua eta estandarra sinonimotzat har badaitezke ere, ñabardura bat egin daiteke bien artean. 2016ko abenduan¹, Anjel Lertxundi idazleak honako iruzkin hau idatzi zuen *Berria* egunkarian Ibon Sarasolak *Bitakora kaiera* liburua argitaratzean eginiko adierazpen batzuen harira:

Ibon Sarasolak «estandarra eginda dago» zioen atzo berripaper honetan, eta ez «batua egina dago». *Bitakora kaiera* liburuan ere frankotan darabil *estandarra*. Gero eta gehiago entzuten eta irakurtzen da *euskara estandarra*, batez ere, gero eta sarriago irakurtzen, eta usaintzen hasita nago pixkana-pixkana ez ote dugun *batua* baztertu eta *estandarra* lehenetsiko. Batua *versus* estandarra; etxeko marka *versus* marka inportatua. Ez baitira, ordea, sinonimoak, bihur ditzagun konpai, ez elkarren etsai. Biak balia daitezke, bata, *euskara batua*, prozesu bat izendatzen duen zentzu historikoan, eta bestea, *euskara estandarra*, prozesu horren emaitza moduan: hitz teknikoa da, neutroa (hitz bat neutroa izan daitekeen neurrian), objektuaren praktikotasuna eta zeregina izendatzen ditu, komunitatearen onarpena daukan eredia da...

Sarasolak esana ondo interpretatzen badut, «euskara batuaren prozesuak euskara estandarra ekarri du». Ba, horixe bera.

UEU prozesu horren lekuko eta jarraitzailea izan da.

---

1 Lertxundi, Anjel (2016): «Estandarra», *Berria*, 2016ko abenduaren 7a, <<https://www.berria.eus/paperekoa/1740/014/001/2016-12-07/estandarra.htm>>.

UEUren liburuak 1977-2021

Produkzio idatziari dagokionez, 1977ko Iruñeko udako ikastaroetan ekin zitzaion (Aizpuru: 93):

500 orrialde bildu zituzten apunte-liburuak argitaratu ziren Iruñerako; UEUren lehen ekoizpen idatzia izan zen eta zerranda luzearen abiapuntua: Algebra, Fisika, Kalkulua, Kimika, Literatura, Natur Zientziak, Medikuntza, Ekologia (hiru liburu), Filosofia, Linguistika, B mailako ikastaroak (3 liburu) eta D mailako ikastarokoa, 16 liburu guztira.

Nahiko entzutetsua izan zen 1977ko edizioa, lehen aldiz egin ziren udako ikastaroak Hegoaldean, Iruñeko Larraona ikastetxean. Ikastaroen aurkezpena *Punto y Hora* aldizkarian.

Ikastaroen balorazioa aldizkari berean: «UEUren arrakasta Iruñean» irakur daiteke bertan.

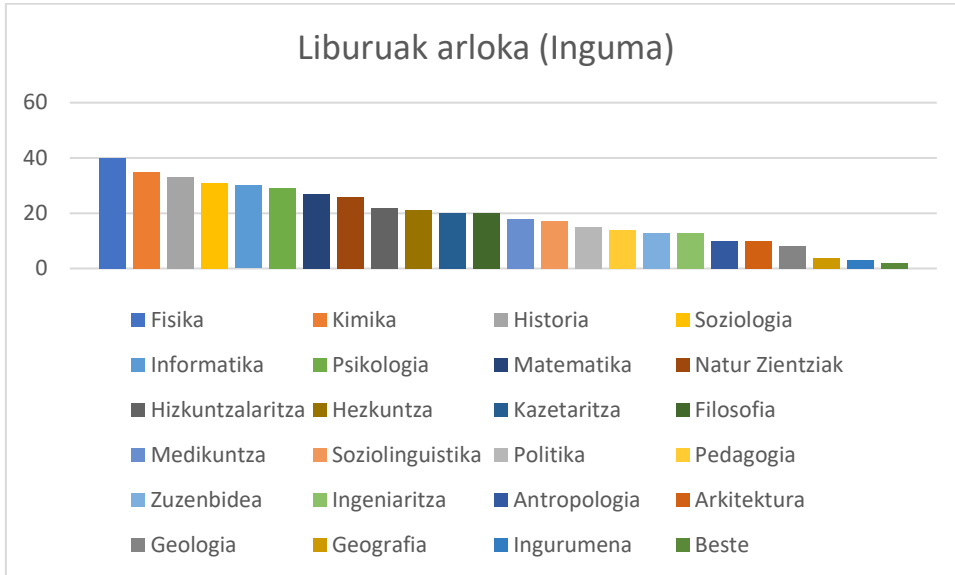
Inguma Bizkaiko Foru Aldundiaren laguntzaz UEUK sortutako euskal komunitate zientifiko-intelektualaren datu-basea da. Bertan, azken 50 urteotan unibertsitate-mailako zientzia- eta jakintza-alor bakoitzean euskaraz ahoz eta idatziz ekoitzi denari buruzko oinarritutako informazioa eskaintzen da. Ingumaren helburua euskara batuaren arauak finkatzen hasi zirenetik gaurdainoko produkzio zientifiko-intelektual osoa jasotzea izan da (unibertsitatea-mailakoa eta euskaraz).

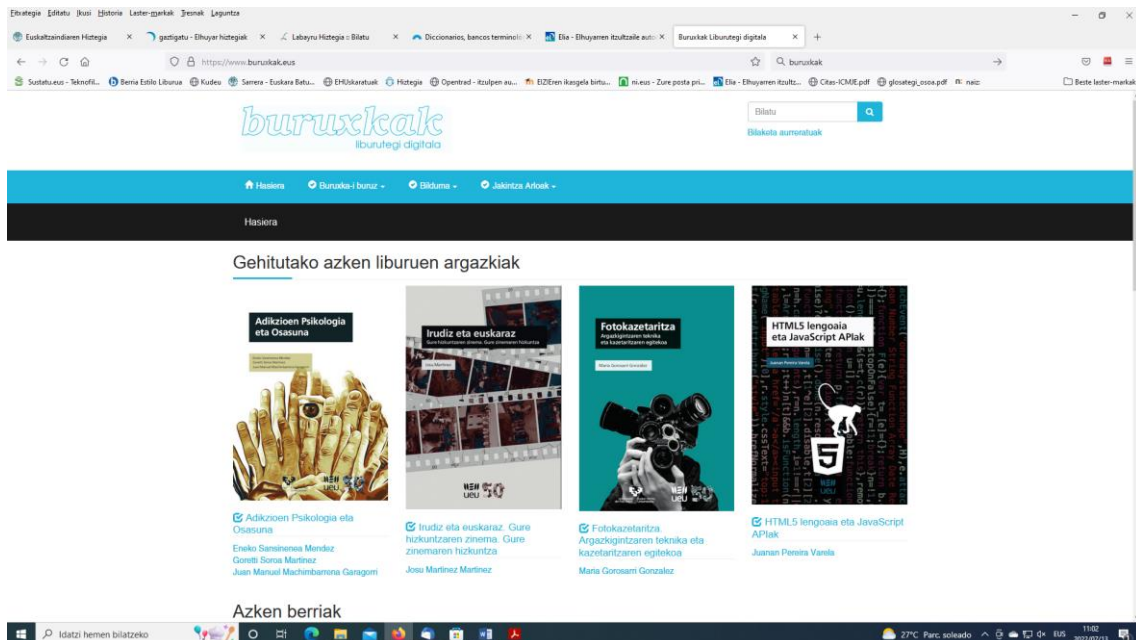

Rankingaren goialdean Fisikako 40 liburu; erdialdean Kazetaritza/Filosofiako 20 eta behealdean Ingurumen/Geografiako 6.

Guztiak Buruxkak liburutegi digitalean.

Zuzentzaileen historia laburra

2004an EIZIE elkarteak HAEEn ZIO zerbitzuarekin batera «Zuzenketaren gaineko jardunaldiak» antolatu zituen Donostian. Bertan *Uztaro* aldizkariaren ordezkari Gidor Bilbao Telletxeak parte hartu zuen (gaur egun UEUren Argitalpen Batzordeko burua) eta, besteak beste, aldizkariaren historia laburra ematean, zuzenketa-prozesuaren berri ere eman zuen («Aldizkari zientifiko baten zuzentzailea: ergatibotik ortotipografiara, zientziaren bideetatik» *Senez* 27 (2004)).

Lau data hautatu zituen Gidorrek *Uztaro* aldizkariaren historian: 1990, 1995, 2001 eta 2004, zuzentzaile-lanak Euskal Herrian izan duen bilakabidea nolabait islatzen duelakoan, baita UEUn izan duena ere, *Uztaro* aldizkarirako idatzi bazuen ere.

1990ean sortu zuen UEUk *Uztaro. Giza eta gizarte-zientzien aldizkaria*.

1990eko lehenengo zenbakietan idazleei zuzendutako argibideetan informazioa hau irakur daiteke:

Originalak euskara batuaz idatzirik etorriko dira eta Euskaltzaindiak emandako arauetara moldatu beharko dute. Hizkuntz zuzentzaileak artikuluen hizkuntz zuzentasuna ziurtatzeko beharrezko aldaketak egiteko eskubidea izango du. Egileari jakin eraziko zaio.

Gidorrek orduko kronika hartan dioenez, Alfontso Mujika izan zen lehenengo zenbakietan (eta gero ere urte askotan, 2002ra arte, beste batzuekin batera) «Hizkuntz orrazketa»ren ardura hartu zuena.

1995eko data ere aipagarria da. Iزارo Gurrutxaga kontratatu zuen orduan UEUk administrazio-lanetarako, eta lanpostuaren eginkizunetan, besteak beste, zuzentzaile-lana egin beharko zuen (eta artikuluen ingelesezko laburpena ere berak egin zuen urte haietan).

Orduan sartu zen Gidor bera ere, hala erredakzio-kontseiluan nola zuzentzaile-lanetan. Ikasketaz filologoa, *Anuario del Seminario de Filología Vasca Julio de Urquijo. International Journal of Basque Linguistics and Philology* aldizkarian izan zuen lehenengo zuzentzaile-esperientzia, eta, dioenez, beste gauza askorekin batera, han jabetu zen, besteak beste, ortotipografiaren garrantziaz, berak dioskunez.

1995ean, 14. zenbakian, goitik behera aldatu zen «Idazleentzako informazioa» eta, besteak beste, zuzenketa-lanaren funtzio pedagogikoa ere islatzen du nolabait arautegi horrek.

2001eko urteak esangura berezia du *Uztaro*-ren historian. Urte horretako 38. zenbakian hasi zen Arantza Bilbao zuzentzaile. Arantza Bilbao ere ikasketaz filologoa da, baina badu

ezaugarri berezi bat, testuinguru honetan oso esanguratsua: UEUn Jose Ramon Etxebarriak antolaturiko zuzentzaile-ikastaroko ikaslea izana da.

2000. urtetik ari zen Jose Ramon Etxebarria UEUren liburuak zuzentzen, hasieran soldatarik gabe, gero (musutruk lan asko egin eta gero) orrialdeka kobratuta; UEUn gero eta ardura handiagoa zegoen zuzentzaile-taldea osatu beharraz, eta Jose Ramon Etxebarriari eskatu zion zuzentzaileak prestatzeko ikastaroa antolatzeko. Horietako baten emaitza da Arantza Bilbao *Uztaro*-ko zuzentzaile-taldean sartzea.

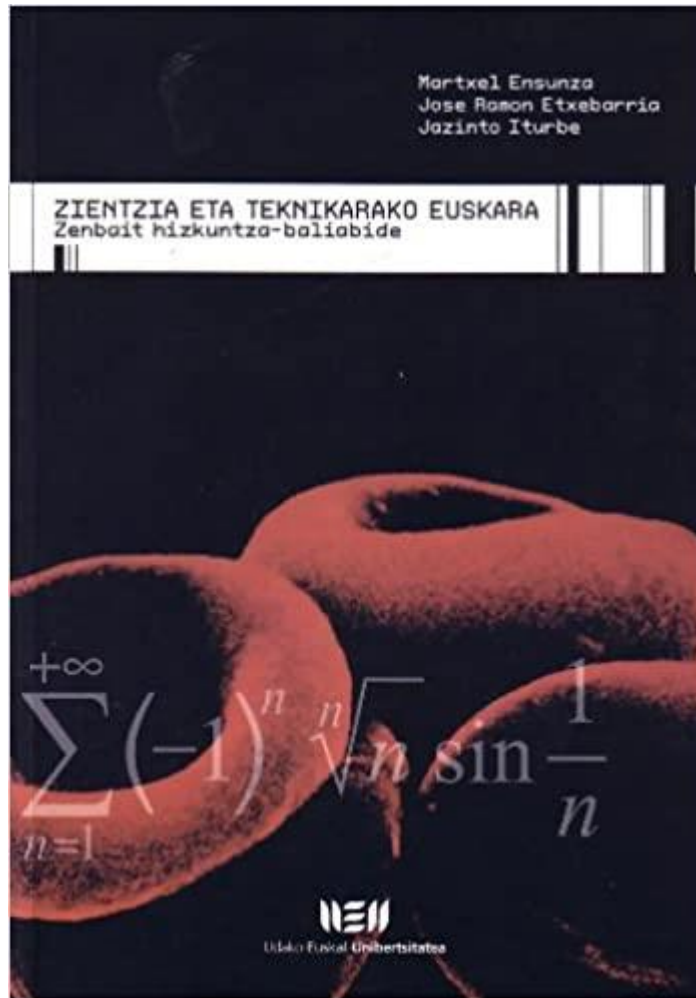
Eten txiki bat. Dakigunez, 2020ko Manuel Lekuona saria eman zion Joserrari Eusko Ikaskuntzak. Horren harira Miren Rubio Iturriak atondutako biografian kontatzen denez, unibertsitateko atarian egondako urteetan zuzentze-lanetan ibili zen:

Hamabost urte eman zituen Joserrak «Autonomiaren alde irakaslego propioa. Despidorik ez!» zioen pankartari eusten. Kanporatutako irakasleak egunero batzen ziren Leioako Campuseko atarian...

... pankartaren atzean zela, boligrafo gorria hartu eta testuak orrazten zituen. «Lehenagotik ere egiten nituen zuzenketak. Baina pankartan denbora neukanez, testu gehiago bidaltzen zizkidaten»...

Zuzenketan hainbeste espezializatu zenez, jakintza hori partekatzeko ikastaroak antolatu zituen UEUrekin. «... Sasoi hartan ez zegoen Euskaltzaindiaren hiztegi baturik, eta dena eztabaidatu behar zen».

Jakintza hori ere bildu zuen *Zientzia eta teknikarako euskara: zenbait hizkuntza-baliabide* (20002) liburuan.

2001. urtean UEUren liburuen aurkezpenerako arauak idatzi zituzten Joserrak eta Gidorrek, funtsean *Uztaro*-ren idazleendako oharretan oinarrituta.

2004an zuzentzaile-lanpostua sortu zuen UEUk. Eta harrezkero nago ni hemen lanean.

Zuzentze-lana zertan den

Lehen aipatu ditut 2004ko zuzenketen gaineko jardunaldiak. Ni orduan hasi nintzen lanean UEUn eta jardunaldi haietan egoteko zoria izan nuen. Haien ondorio nagusiak honela laburtu daitezke:

- 1) Ez da nahikoa gramatika-akatsak eta akats ortografikoak eta tipografikoak zuzentzea, hortik gorako zuzenketa behar da. Ez da nahikoa testua gramatikaren aldetik zuzena izatea; testuak komunikatiboa izan behar du.
- 2) Zuzenketa didaktikoa egin behar da eta horretarako elkarlana da biderik emankorrena. Bereizi egin behar dira zuzenketak eta proposamenak, eta egilearekin komentatu.
- 3) Zuzenketak aurrelana eskatzen du eta aurrelan horretarako ezinbestekoak dira arauak, estilo-liburuak eta antzeko materialak.

Gure argitalpenen deialdietan «Testugintzako arauak» izeneko atala dugu. Bertan liburuek eta *Uztaro* aldizkariko artikuluek bete behar dituzten arauak ageri dira, bai eta tipografia, oin-oharrak, aipuak, bibliografia, irudiak, argazkiak eta taulak atontzeko argibideak ere. Ohar hau irakur daiteke:

Originalak euskara batuaz idatzirik etorriko dira eta Euskaltzaindiak emandako arauetara moldatuta.

Hori dela eta, zuzenketa ortotipografikoaz gain, honako hiru irizpide nagusi hauetan oinarritzen dugu zuzenketa- edo orrazketa-lana: zuzentasuna, egokitasuna eta komunikatibotasuna edo dagokien funtzio komunikatiboa betetzeko gai direla bermatzea.

Zuzentasuna

Zuzenak euskara zuzena esan nahi du, hau da, euskara batuan (*Euskaltzaindiaren Hiztegia* eta Euskaltzaindiaren arau eta gomendioak aintzat hartuta²) idatzita egotea eta gramatika zuzena izatea (deklinabidea, aditzaren morfologia, joskera...).

Gaur egun, 2018az geroztik, *Euskara Batuaren Eskuliburuan* jasota daude «Euskaltzaindiak emanak dituen arauak, gomendioak eta irizpenak (morfologiakoak, sintaxikoak, ortografiakoak, onomastikakoak, hiztegiakoak) era didaktiko eta dibulгатiboan».

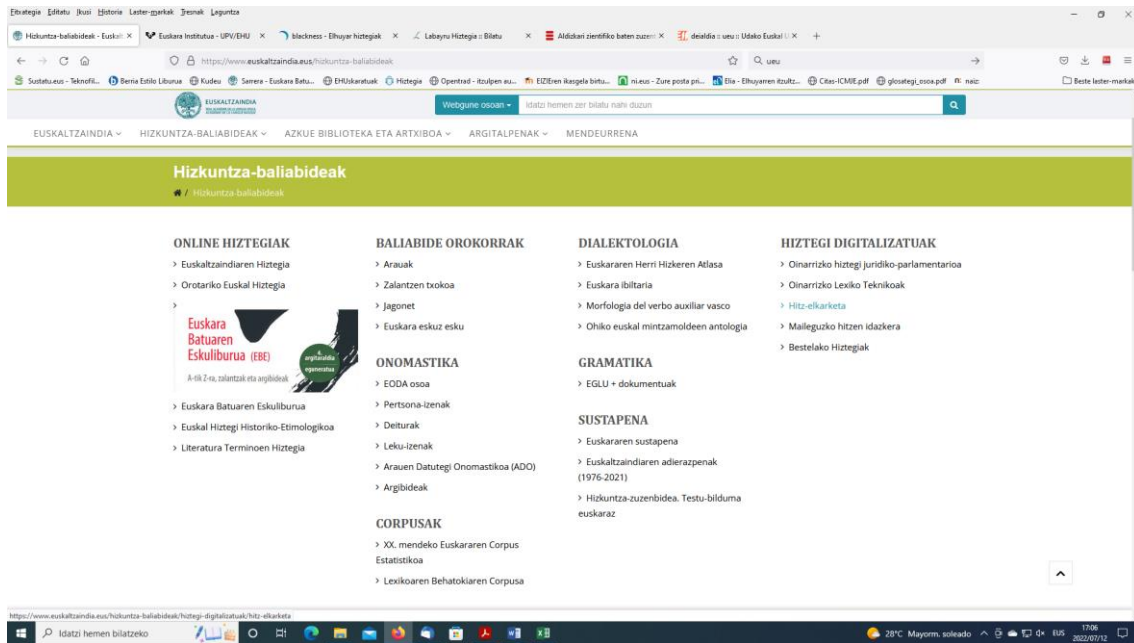
---

² [Euskara Batuaren Eskuliburua](#)

Sarrera-hitzetan irakur daitekeen bezala, batzorde bat eratu zuen Euskaltzaindiak lana prestatzeko. Batzordeburu Andres Alberdi Gorostiaga izendatu zuen eta batzordekideak «euskara batuaren ezagutza ondo barneratuta duten jatorri diferenteko» lagun hauek izan ziren: Patxi Petrirena Alzuguren eta Paskual Rekalde Irigoien nafarrak; Igone Etxebarria Zamalloa bizkaitarra; Irene Arrarats Lizeaga, Alfontso Mujika Etxebarria eta Joxe Austin Arrieta Ugartetxea gipuzkoarrak, eta Allande Sokarros Estekondo zuberotarra. Horiekin batera, ikuskatzaile eta aholkulari Andoni Sagarna Izagirre, Miriam Urkia Gonzalez, Roberto Gonzalez de Viñaspre Gonzalo eta Miren Lourdes Oñederra Olaizola aritu ziren.

Euskara Batuaren Eskuliburuarekin batera, hainbat hizkuntza-baliabide daude eskuragarri Euskaltzaindiaren webgunean.

Egokitasuna

Esan dugun bezala, gure argitalpenak bi multzotan bana ditzakegu: liburuak eta aldizkari zientifikoak (*Uztaro*, *Aldiri* eta *Osagaiz*). Liburuei dagokienez, unibertsitate-mailako ikasmaterialak dira nagusiki argitaratzen ditugunak, nahiz batzuk dibulgazio-mailakotzat edota saiakeratzat har daitezkeen.

Horrek esan nahi du euskara estandar zainduaz gain, espezialitateko hizkeren ezaugarriak ere aintzat hartu behar direla, testuen egokitasuna bermatzeko.

Eta zer da egokia? Egokitasuna batez ere lexiko egokia (dagokion mailakoa) bermatzea eta terminologia zaintzea (komunitate zientifikoan adostutako terminoak erabiltzea) da.

Hizkera tekniko-zientifikoek hizkuntzaren estilo zaindua dute abiapuntutzat: estilo zaindu hori garatzeko sortu zen euskara batua.

Hizkera berezituak (matematika, historia...) eta hizkera orokorrak bereizten dira bi ezaugarriengatik:

1) Sortzen dituzten ahozko eta idatzizko testu motengatik.

2) Erabiltzen duten terminologia berezituagatik.

Alor honetan, ugari dira maila akademikoan landu diren lanak eta ikerketak, eta horretaz ari gara komunitate zientifikoan adostutako kontuak aipatzen ditugunean. Euskara estandarra eta espezialitateko hizkerak ikertzen eta teorizatzen jardun dutenetako batzuk ditugu jardunaldi hauetan, hala nola Igone Zabala eta Miren Azkarate unibertsitatearen eremuan; Alfontso Mujika eta Amaia Astobiza Elhuyarren; Iker

Etxebeste UZEIn; Amaia Lasheras EIZIEn, eta jardunaldi hauen antolatzaile Uxo
Iñurrieta eta Ainara Estarrona eurak ere goi-mailako espezialistak dira.

Haien lanaren emaitza dira esku artean ditugun baliabideak, ezinbestekoak bilakatu
direnak: Euskalterm Terminologia Banku Publikoa, Elhuyar hiztegia, itzultzaile
neuronalak, Ehulku zerbitzua, Ehuskaratuak ikasliburuaren itzulpenen corpus paraleloa,
terminologia-batzordeak prestatutako hiztegiak, estilo-liburuak...³

Komunikatibotasuna

Komunikatiboa da testua irakurri ahala, lehengo irakurraldian, eragozpenik gabe
ulertzen dena. Atal honetan, batik bat, estiloari erreparatzen zaio, hainbat estilo-
zuzenketa ulergarritasunaren mesederako izan baitaitezke (aditza gehiegi ez atzeratzea;
subjektua eta aditza gehiegi ez aldentzea; aditza aurreratzea; zenbait kalko saihestea...).

2001ean *Euskal estilo libururantz* izeneko liburua argitaratu zuten EHUko Xabier Alberdi
Larizgoitiak eta Ibon Sarasola Errazkinek. Beste gauza interesgarri askoren artean,
kapitulu bat eskaini zion Xabier Alberdik osagaien ordena eta galdegaiari.

---

³ Badaezpada:

Orain urte batzuk UPV/EHUko Euskara Institutuak antolatutako Espezialitateko Hizkerak eta Terminologia
II izeneko topaketetan, bestek beste, Igone Zabalak «Gramatika- eta estilo-arauak espezialitate-hizkeren
garapen diskurtsiboari begira» izeneko artikuluan azpimarratu zuen «garrantzitsua dela euskara batuaren
estilo zaindu orokorraren estilo-arauak eta euskal zientzialarien diskurtso-komunitate desberdinen estilo-
arauak bereiztea».

Eta Kepa Altonagak, berriz, prosa zientifikoaz ari dela («Zientzia-prosa: hitzartutako eredu baten bila»
artikuluan), lexikoak kezkatzen duela dio. Izan ere, «hizkera estandarreko indefinizio, anbiguotasun eta
ausarkeriak larriago bihurtzen dira esparru teknikoan: testu edo diskurtso zientifiko batean zehaztasun
falta terminologikoa oso negatiboa da, zeren zehaztasun falta terminologikoa zehaztasun falta
kontzeptualarekin lotuta agertzen baita gehienetan».

EIMA - Euskal ikasmaterialen estilo-liburua

Arestian aipatutako zuzenketaren gaineko jardunaldien ostean, ikasmaterialen estilo-liburua osatzeko zenbait lan argitaratu dira 2004az geroztik. Alfabetikoki:

Ahoskera [2014] Andres Alberdi.

Puntuazioa egoki erabiltzeko gida: oinarriak, jarraibideak eta aholkuak [2014] Juan Garzia Garmendia.

Zientzia eta teknikarako euskara arautzeko gomendioak eta Taula periodikoa [2011] Jose Ramon Etxebarria.

Morfosintaxiaren inguruko zalantzak eta argibideak [2011] Patxi Petirena.

Estandarizatu gabeko solasak: nola eman ikasliburuetan [2009] Andres Alberdi.

Letra larriak erabiltzeko irizpideak [2008] Alfontso Mujika.

Onomastika eta Izen-zerrendak [2005] Alfontso Mujika Etxebarria, Ane Goenaga Unamuno eta Andres Alberdi Gorostiaga.

Kalko okerrak [2005] Juan Garzia Garmendia.

Ortotipografia [2004] Joxe Ramon Zubimendi.

Adibide batzuk

Hitz-elkarketa

Zientzia eta teknikarako euskara liburuan esaten den bezala, hitz-elkarketa oso baliabide emankorra da zientzian eta teknikan. Euskaltzaindiak 25. arauan garatzen ditu jarraibideak. Hitz elkartu batzuen kasuan, marratxoarekin idazteko edo bereiz idazteko, nahi den bezala, aukera ematen du arauak.

Zientzia eta teknikarako euskarari jarraikiz, «gidoia erabili ohi da elkartutako bi hitzen aretan, biek termino kontzeptual edo berba bakarria eratzen dutela adierazteko».

EIMAREN *Ortotipografia* liburuan ere bide beretik jotzea gomendatzen da: Euskaltzaindiak marratxoaz nahiz bereiz idazteko aukera emana duen hitz elkartuak marratxoaz idaztea hobesten eta gomendatzen da ikasmaterialetan. Eskola-liburuen eta irakaslanaren nondik norakoa kontuan izanik, motibo sendoak daude bide jakin hori hobesteko.

Besteak beste, honako hiru hauek:

1. Doinuera zuzena zurkaizten laguntzea, egunetik egunera zarpailduagoa ageri baita ikasle-irakasleen ezpainenetan.
2. Bateratze-indarrak bultzatzea egungo aniztasun-giro nahasian.
3. Irakurleari garaiz iragarri eta ongi jasotzen laguntzea sintagma-egitura bakoitza eta, are, esaldi atal bakoitza.

Hori dela eta, elektro-geruza, energia-fluxu, abzisa-ardatz, oreka-baldintza, eskola-jazarpen, gizarte-zientzia, hizkuntza-politika, ardi-gazta... marratxoarekin idazten ditugu gure testuetan.

Hiztegia

Eleanitz > eleaniztun

Razionalismo > arrazionalismo

Biderkaketa > biderketa

Bolondres > boluntario

Disziplina > diziplina

Ertamerika > Erdiko Amerika

Finantziero > finantzario

Edo *Hitzak eta giltzak* liburuan Iñigo Aranbarrik gaztigatu zigun bezala, «Bidasoaz hegoaldeko» irakasleek darabilten *delegarritza* barik *ordezkaritza* behar du.

Aipatu ditugu hizkera orokorra eta hizkera berezituak. Hizkuntzaren sistema bera erabiltzen dute hizkera orokorrek eta berezituak.

*Liburu erosi dugu

*Ez ditugu libururik erosi

*Erreakzio honetan oxigeno askatzen da

*Ez dituzte elektroirik hartu

Bada, batzuetan argia da bereizketa:

Eroale/eramaile sinonimoak izan daitezke hizkera orokorrean, baina ez, fisikaren espezialitate-hizkeran:

adj./iz. *Fis.* Elektrizitateari edo beroari igarotzen uzten diona. *Gai eroaleak. Kobrezko eroalea.*

iz. Zerbait eramaten duen pertsona. Ik. **eroale**. *Gutunaren eramaileari. Kontu eramailea. Badator ahukua; aurrean eramaileak.*

Morfosintaxia

Amaia Lasheras gurekin dagoenez, aurten EIZIEk antolatuta eta berak emandako ikastaro bat aipatu nahi dut: «Haren-bere-beraren/Haien-beren. Noiz erabili bakoitza. Euskara estandarerako proposamena» izenekoa.

Ez da gai berria, hizpide izan dugu askotan (IVAP, Ehulku, EIMA...), buruhauste ugari eragin dizkigulako. Testu batzuetan denetarik ageri da eta ez modu egokian. Genitiboan (noren kasuan) hainbat forma erabili ohi dira: haren, bere, beraren, bere, euren, beraien. Galdera da noiz erabili bakoitza eta ohartzea *bere* eta *beraien* behar baino maizago erabili ohi direla. Hala, hauxe da estandar zaindurako proposamena:

-Haren/Haien

-Bere/Beren

-Beraren/Beren

Bere noiz? Erreferentzia perpausean bertan NOR, NORK edo NORI kasuan agertzen denean. Linschmann-Aresti legea.

Haren noiz? Aurreko esaldian aipatutako zerbaiti edo norbaiti egiten dio erreferentzia. Eta erreferentzia lehen aldiz egiten denean erabiliko dugu forma soila.

- Kristina bere autoan itzuli da etxera (Kristinaren autoa)
- Kristina haren autoan itzuli da etxera (Hirugarren baten autoan)

Ordena

Estilo-liburu asko dira komunikagarritasunaren izenean aditza aurreratzeko estrategiak defendatzen dituztenak. Estilo-arazoa denez, Euskaltzaindiak ez du horretaz ez araurik ez gomendiorik eman.

Jakina denez, euskal perpausaren barneko hitzen ordena ez-markatua SOA da. Horrek arazoak sortzen ditu esaldi luzeetan. Aditza informazioaren zutabe izanik, hura gehiegi atzeratzeak (hortik autore batzuek *atzerakarga* deitzea gertakari honi) esaldia bukatu arte informazioa garaiz ezin prozesatzea dakar sarri. Hori, bistan da, oztopo da komunikaziorako. Horrelako kasuetan, hizkuntzak eskaintzen dizkigun bestelako bide batzuk erabiltzea gomendatzen dute estilo-liburuek, hala nola aditza aurreratzea, subjektua eta aditza elkarri hurreratzea, eta abar.

Adibide honetan zerbait mugitu beharra nabari da.

..., baina lehen aipaturiko ikuspegiak eta baita bereziki ikerketa feministan oinarritutako ikuspegiak ere hizkuntzak, baina bereziki «diskurtsoak» testuinguru sozial eta politiko jakin batean eskuragarri dauden terminoak eta kontzeptuak nagusi diren botere-sistemak nola islatzen eta indartzen dituzten azaltzen dutela aldarrikatu dute.

..., baina lehen aipaturiko ikuspegiak eta bereziki ikerketa feministan oinarritutakoek aldarrikatu dute (ezen) hizkuntzek baina batez ere «diskurtsoak» azaltzen dutela nola islatzen eta indartzen dituzten nagusi diren botere-sistemak testuinguru sozial eta politiko jakin batean eskuragarri dauden terminoak eta kontzeptuak.

Proposamena hobea den, idazlearekin adostu behar da. Idazleekiko harremana garrantzitsua da liburuak zuzentzeko. Lehen esan dudan moduan, zuzenketa didaktikoa egin behar da eta horretarako zuzenketak eta proposamenak egilearekin kontrastatu behar dira.

Kalko okerrak

Nabarmenena *gerundio narratibo* delakoa da. Baztertzekoak dira, esaterako, geroago gertatuko den ekintza bat adierazteko, <partizipioa + -z edo -(e)larik> egitura erabiliz osaturiko esamoldeak. Modua eta aldiberekotasuna adierazteko egokiak dira, baina ez ekintza bat bestearen ondoren gertatzen dela adierazi nahi bada. Horretarako egokiena, besteak beste, ETA juntagailuaz baliatzea da.

*Kolpe bat eman zion, hilda utziZ (> Kolpe bat eman zion, ETA hil).

*Parisera joan dira, datorren astean itzuliko direLARIK (> Parisera joan dira, ETA datorren astean itzuliko dira).

*Leihotik erori zen, hanka hautsi zueLARIK/hautsiZ (> Leihotik erori zen, ETA hanka hautsi / Leihotik erori, ETA hanka hautsi zuen).

*Ekaitza bortitza izan zen kalte handiak eragineZ / eragiten zitueLARIK (> Ekaitza bortitza izan zen ETA kalte handiak eragin zituen / Kalte handiak eragin zitueN ekaitz bortitza izan zen). Ikusi hauek ere:

Zuzenak dira, jakina, testuinguru egokian, honelakoak: Aldeko haizea aprobetxatuZ igo genuen malda (NOLA). Irratia entzunEZ esnatzen naiz goizetan (NOLA). Lotan geundeLA(RIK) lapurtu ziguten motorra (NOIZ/NOLA). Buruz gora etzanda zaudela(rik), altxatu gora besoak! (NOLA). Gurasoak etorri direLARIK (= direNEAN), alde egin duzu (NOIZ/NOLA).

Sarri sortzen du zalantza *esanez* aditz-forma gerundial ezagunak. Testuinguruak esango digu egokia den ala ez.

- Egokia da hauetan (NOLA): “Kaixo” esanez aurkeztu zuen bere burua. Oihu handi bat egin zuen esanez: (...). Noten izenak esanez abestea da solfeatzea (NOLA).
- Desegokia hauetan: ?Zehatzago esanez, (...) (> Zehatzago esateko/esanda (...)). ?Hitzaren definizioa, beste hitz batzuekin esanez, (...) (> Hitzaren definizioa, beste hitz batzuekin esateko/esanda, (...)). ?Bidea irekita zegoela esanez deitu zidan (> Bidea irekita zegoela esateko deitu zidan).